

Национален съвет за журналистическа етика

РЕШЕНИЕ

№ 3

София, 23.02.2015 г.

по жалба на Петър Кърджилов срещу предаването „Нещо повече“ на БНР

Комисията по журналистическа етика на свое редовно заседание на двадесет и трети февруари две хиляди и петнадесета година в състав:

ПРЕДСЕДАТЕЛ: Александър Кашъмов

ЧЛЕНОВЕ: Бойко Василев (*направен отвод поради конфликт на интереси при разглеждания казус*)

Весислава Антонова

Гена Трайкова

Даниела Тренчева

Иван Бедров

Илия Вълков

Невена Праматарова (*направен отвод поради конфликт на интереси при разглеждания казус*)

Нели Огнянова

Райна Николова

изслуша доклада на Весислава Антонова по жалба вх. № 001 / 15.01.2015 г. на г-н Петър Кърджилов срещу екипа на предаването „Нещо повече“, разпространено от Българското национално радио.

Комисията констатира следното:

ПРОЦЕДУРА:

Жалбата, подадена от г-н Петър Кърджилов, член на Националния съвет на Политическа партия „Зелените“, е срещу водещата на предаването „Нещо повече“ г-жа Дияна Янкулова и непредоставянето на право на отговор на г-н Петър Кърджилов. Предаването е разпространено на 05.01.2015 г. по БНР програма „Хоризонт“.

Жалбата е допустима по смисъла на чл. 7 и чл. 8 от Правилника за дейността на Комисията по журналистическа етика. Подадена е в срок и съдържа всички необходими за това реквизити.

Копие от жалбата и искане за становище са изпратени до генералния директор на Българското национално радио г-н Радослав Янкулов с писмо от (датата ?????) 2015 г. на председателя на Комисията по журналистическа етика г-н Александър Кашъмов.

По повод на жалбата на г-н Петър Кърджилов е постъпило писмено становище от Българското национално радио, което е предоставено на вниманието на членовете на Комисията.

ЖАЛБА

В жалбата на г-н Петър Кърджилов се твърди следното:

„На 5-ти януари в предаването "Нещо повече" (БНР, програмата "Хоризонт") водещата госпожа Диана Янкулова извърши нарушение на две точки от чл. 1 на Етичния кодекс на българските медии. С отказа си да представи позицията ми по проблема (поискана в кореспонденция - имейл, с копие и до Националния съвет за журналистическа етика), като доктор по обществена комуникация защитил дисертация в Софийски университет точно по същия този проблем, БНР наруши други две точки от чл. 1 на Кодекса.

Във въпрос към събеседника си от Балканска и Черноморска петролна асоциация, г-жа Янкулова каза следното: "Дали в България ще бъдат преодоляни страховете в обществото от технологията за добив на шистов газ, така че да можем да се възползваме от този ресурс?"

Като доктор по журналистика, защитил дисертация именно на тема публичната комуникация за шистовия газ, категорично твърдя, че съществуват напълно достъпни десетки научни изследвания

за вредите от технологията фракнинг (наричана още хидравлично разбиване) върху водите, почвите, въздуха и човешкото здраве, както и десетки забрани на тази технология по света. Затова твърдението на журналист от Националното радио, че става въпрос просто за "страхове в обществото" говори за твърде сериозна некомпетентност по толкова важен проблем, която води до манипулиране на общественото мнение в посока от интерес единствено на газодобивните компании. Но в никакъв случай не е в интерес на обществото.

С това свое твърдение водещата наруши първата част на точка 1.1.1. Ще предоставяме на обществото точна и проверена информация и няма преднамерено да скриваме или изопачаваме факти., както и точка 1.1.4. Ясно ще разграничаваме фактите от коментарите и предположенията.

С отказа си да предостави трибуна по темата на човек с научен опит в мое лице (поискана в имейл, копиран и до НСЖЕ), БНР наруши точки 1.1.5. В коментарите и анализите ще се стремим да представяме разнообразни мнения и гледни точки. и 1.1.6. При отразяване на спорове ще се стремим да дадем възможност на засегнатите страни да изразят своята позиция.

СТАНОВИЩЕ НА ОТВЕТНАТА СТРАНА

В рамките на предаването обсъждахме онези финансови и икономически особености, с които започва новата година – спад в цената на еврото, покачване на долара и рекорден срив на цената на петрола на световните борси, довел до намаляване и на цените на бензина и дизела на дребно за масовия потребител в България. За разговор по темата бях поканила Валентин Кънев от Балканската и Черноморска петролна и газова асоциация. От анализа на

експерта стана ясно, че цената на петрола е паднала заради излизането на борсата на много евтиния американски шистов петрол. Това, пак според експерта, е принудило Саудитска Арабия /основен производител на продавания на борсите петрол, добиван по конвенционалния метод/ също да свали цените, за да притисне американската конкуренция и да се стигне до фалита на американските компании.

В рамките на разговора, който изпращам като звуков файл, за да направите сами преценката си дали има нарушение на етичните правила, предположих под формата на въпрос, че е възможно при това поевтиняване на горивата след излизането на пазара на шистовия петрол, хората да променят негативното си отношение към технологията фракинг. Не съм твърдяла, че това ще стане, нито че трябва да вдигаме мораториума, който е наложен в България върху проучванията с тази технология. Отговорът на събеседника също не беше в този смисъл. Г-н Кънев само каза, че в много страни, в т.ч. и в Европа проучванията са започнали.

Не смятам за нужно да се оправдавам, оставям на Вас и Комисията по журналистическа етика да направи преценката си след като изслуша интервюто, ще припомня само, че както в програма „Хоризонт“, така и във водени от мен предавания темата за и против метода на фракинга е обсъждана многократно със специалисти, експерти, общественици и политици и твърдя, че всички аргументи са представени обективно на нашата аудитория.

С уважение: Диана Янкулова – старши продуцент на направление „Актуални предавания и спорт“, София, 30.01.2015 г.

НОРМИ ОТ ЕТИЧНИЯ КОДЕКС НА БЪЛГАРСКИТЕ МЕДИИ, ЧИЕТО НАРУШАВАНЕ СЕ ТВЪРДИ

1.1.1. Ще предоставяме на обществото точна и проверена информация и няма преднамерено да скриваме или изопачаваме факти.

1.1.4. Ясно ще разграничаваме фактите от коментарите и предположенията.

1.1.5. В коментарите и анализите ще се стремим да представяме разнообразни мнения и гледни точки.

1.1.6. При отразяване на спорове ще се стремим да дадем възможност на засегнатите страни да изразят своята позиция.

ФАКТИ

„Нещо повече“ е обзорно предаване, което се излъчва всеки ден от понеделник до четвъртък между 16:05 и 18:00 часа по програма “Хоризонт”. Усилията на неговите автори са съсредоточени в две посоки: да дадат с помощта на репортерите на програмата основните сюжетни линии от деня и да очертаят цялостната картина на случващото се в политическата, икономическата и културната сфера.

Успоредно с това всеки от водещите се стреми да намира и оригинални гледни точки към разглежданите събития, да пречупи ставащото през възприятията на “масовия” слушател.

Водещи са: Диана Янкулова, Емилия Антова, Людмила Железова, Юлиана Стоянова, Лъчезар Цветков..

На 05.01.2015 г. по програма "Хоризонт" от 16.05 часа е излъчено поредното издание на предаването „Нещо повече“ с водещ Дияна Янкулова с продължителност от 16.05 до 17.55.

Темите и участниците в предаването са обявени в началото на предаването. Една от темите в него е : " Рекордният срив на цената на петрола на световните борси, довел до намаляване и на цените на бензина и дизела на дребно за масовия потребител в България". Като събеседник по темата водещата кани Валентин Кънев от Балканската и Черноморска петролна и газова асоциация. От анализа на експерта стана ясно, че цената на петрола е паднала заради излизането на борсата на много евтиния американски шистов петрол.

БНР предостави запис на интервюто на Етичната комисия. От него става ясно, че основна тема в него не е шистовия газ.

МОТИВИ

Нарушение на чл. 1.1.1.

Липсват каквито и да било доказателства водещият на предаването вербално да е насочил съзнателно усилията си към постигането на някаква предварително определена и преследвана от него цел – преднамерено скриване или изопачаване на факти.

Освен това обсъжданата тема е заявена ясно още в началото на разговора.

След като изслушах предаването не останах с впечатление, че водещият казва или внушава това, което Петър Кърджилов твърди. Преднамереност в поведението на журналиста би съществувала, ако водещият бе задълбочил и насочил темата по посока обсъждане на темата за добива на шистов газ.

Критичността към познанията на който и да е телевизионен журналист в пряко разпространявано в ефир предаване, който предварително не е заявил специфична дискусийна обществена тема, каквато например е „Технология за добив на шистов газ“, и в този смисъл не е експертно подготвен по засегнатия ad hoc от госта в студиото въпрос, не трябва да надхвърля тази към останалите средностатистически граждани, които имат обща култура по същата проблематика и не са специалисти в съответната област.

Комисията намира, че „Нещо повече“ е дискусийна рубрика, която се основава на активната комуникация със събеседниците, в опит да се дискутират най-важните текущи национални и международни новини, както и да се постигне обмен на мнения, идеи и възгледи, с което БНР съдейства за формирането на обществено мнение по значими социални въпроси в рамките на свободен разговор. Изявата в него на който и да е от участниците, в т. ч. и на водещия на предаването, трябва да се разглежда в светлината на основната конституционна ценност, каквато е свободата на изразяване на мнение, закрепена в чл. 39, ал. 1 от Конституцията на Република България.

В случая изразяването на мнение „е свързано с мисли или коментари върху общи идеи или бележки за новини, отразяващи действителни събития“. Според Резолюция № 1003 (1993) за журналистическа етика на Парламентарната асамблея на Съвета на Европа (ПАСЕ) мненията „са задължително субективни и следователно не могат и не трябва да се подчиняват на критерия за достоверност“. И в конкретния случай мнението и на събеседника е изразено по честен и морален начин, без предварително приети позиции и изначално заявени интереси.

Нарушение на чл. 1.1.4.

Новините са информация за факти и данни, докато мненията предават мисли, идеи, убеждения или оценки на ценности от страна на журналистите (т. 3, изр. 2 от Резолюция № 1003 (1993) за журналистическа етика на ПАСЕ). Принципът за ясно разграничаване на фактите от коментарите и предположенията в контекста на съдържанието на аудиовизуални предавания трябва да бъде отнесен преимуществено към определен тип информационни предавания – новинарските. Това изискване произтича от специфичната особеност на информацията, която съдържат те.

При новинарските предавания разпространението на новини „трябва да се основава на достоверност, осигурявана чрез съответните средства за удостоверяване и доказване, и безпристрастност в представянето, описанието и разказването.“ (т. 4 от Резолюция № 1003 (1993) за журналистическа етика на ПАСЕ). В коментарни предавания, каквото е „Нещо повече“, се обсъждат, а не се представят, актуални новини и се дава гласност на лични позиции по тях. Достатъчно е тези персонални мнения да са изразени искрено и открито. Но също така е допустимо и смесването им: „Няма пречка едно и също изказване да съдържа както разпространяване на информация за осъществяването на даден факт, така и изказването на оценка, позиция, т. е., мнение на лицето по отношение на този факт.“ (Решение № 4133 от 9.06.2014 г. на СГС по в. гр. д. № 4458/2014 г.)

Като носители на правото на информация зрителите разполагат със сходното право да изискват информацията, предоставяна от журналистите в новинарските предавания, да бъде предавана достоверно и излагана честно и почтено по отношение на мненията в коментарните предавания. В разглежданото издание на „Нещо повече“ този етичен стандарт е изпълнен. В предаването няма указания, които да сочат за смесване на двете понятия – новини и мнения. В случая отсъства доказателство, че честното мнение на който и да е относно добива на шистов газ е експлоатирано за медийни цели в опит да се формира обществено мнение в полза или във вреда на добива на шистов газ, защото темата на предаването и обсъжданията не се фокусират върху това.

Нарушение на чл. 1.1.5.

Свободата на словото е такава пряко свързано с плурализма на мненията благо, което не позволява да се постигне монопол в политическия, идеологическия или духовен смисъл на това понятие.

Многообразието на мнения и гледни точки в коментарните предавания може да бъде постигнато по различен начин в зависимост от характеристиките на съответното предаване. Когато то е еднократно издание, следва да се потърсят множество позиции, които да представят различните становища по въпроса с цел зрителите да формират своето мнение в това единствено радио предаване. Тази цел трябва да бъде постигната, разбира се, без да се изпада в другата крайност, като се търси „съвършената изчерпателност“ на идеите, която би могла да навреди на самото съдържание и да затрудни слушателите в създаването на мнение.

При рубриките плурализмът на гледните точки може да се постигне, като се следва тематичната линия на съответното предаване – т. е., в няколко последователни издания. Той трябва да се търси в наличието на алтернативни мнения по поставената (поставените) предварително тема (теми) на предаването.

Свободата на медиите е прокламирана в чл. 40, ал. 1 от Конституцията на Република България. Медиите са независими при определянето на своята редакционна политика, която за всеки отделен случай предвижда по какъв въпрос и кой да бъде поканен за коментар на дадена тема. Може да се приеме, че отсъства плурализъм на гледните точки, ако

в студиото се спори по изначално заявена експертна тема за технологията при добива на шистов газ в отсъствието на представител от съответната общност.

Нарушение на чл. 1.1.6.

Свободата на мнение като субективно право не е абсолютно и търпи ограничения, посочени в чл. 39, ал. 2 от Конституцията на Република България: „Това право не може да се използва за накърняване на правата и доброто име на друго и за призоваване към насилствена промяна на конституционно установения ред, към извършване на престъпления, към разпалване на вражда или към насилие над личността.“ Тези ограничения произтичат от обстоятелството, че Конституцията защитава и други ценности, чието реализиране може да се окаже в конкуренция със свободата на мнение.

Когато словесно се навлезе в чуждо пространство, като се накърнят правата и доброто име на гражданите и репутацията и имиджът на юридическите лица, се задейства защитният механизъм, който има за цел да балансира в представата на аудиторията изразената първа позиция, да компенсира постигнатото първоначално „надмощие“ в информационния процес на първия изразил мнение комуникатор, да заличи вредите от неговите негативни твърдения. Такъв механизъм представлява правото на отговор, определен от конституционната практика в Тълкувателно решение № 7 от 1996 г. на Конституционния съд на Република България като „адекватен способ“ да се „поправят последиците от оспорено твърдение“.

При обсъждането на този въпрос трябва да се отчете и друго обстоятелство: „За разлика от разпространяването на информация изразяването на мнение има по-скоро оценъчен характер – то изразява позицията на лицето по даден въпрос или във връзка с даден факт, а не информира за този факт. Мнението не може да бъде вярно или невярно, а правилно или неправилно, логично или нелогично, но не това са критериите за противоправността му. Мнението е противоправно единствено ако е изразено в обидна форма, т.е. ако съдържа обидни оценки и квалификации, преценени през призмата на господстващия обществен морал. Несъмнено не всяка негативна или експресивна оценка може да се приеме за обидна, тъй като това би отрекло напълно конституционното право на изразяване на мнение, но със сигурност обидна е оценка, която съдържа вулгарни, цинични изрази и квалификации по нечий адрес.“ (Решение № 4133 от 9.06.2014 г. на СГС по в. гр. д. № 4458/2014 г.).

Посочената като нарушена разпоредба на Етичния кодекс на българските медии предвижда, че при отразяването на спорове медиите са длъжни да полагат усилия и да дадат възможност на засегнатите страни да изразят своята позиция. В „Нещо повече“ на 05.01.2015 г. не се обсъждат спорове, а се коментират причините за повишаване цените на горивата. Водещата на „Нещо повече“ няма за цел да дискутира добива на шистов газ. Въпросът засягащ темата е изваден от контекста на цялото интервю. Нито въпросът, нито последвалия отговор предполагат манипулиране на обществото.

Изопаченото интерпретиране на същността на правото на отговор е недопустимо да се използва като форма на натиск върху редакционната независимост на БНР.

След като се запозна с предаването „Нещо повече“, разпространено на 05.01.2015 г. от Българското национално радио по програма „Хоризонт“ и проведе обсъждане по същество, на основание чл. 17, ал. 5 от Правилника за дейността си Комисията по журналистическа етика прие следното

РЕШЕНИЕ:

Комисията намира жалбата на г-н Петър Кърджилов срещу БНР за нарушения на Етичния кодекс на българските медии в разпространеното на 05.01.2015 г. предаване „Нещо повече“ за неоснователна.

Решението е взето без участието на Невена Праматарова и Бойко Василев, които си направиха отвод на основание чл. 13, ал. 2 от Правилника за дейността на Комисията за журналистическа етика.

Съгласно чл. 18, ал. 4 от Правилника за дейността на Комисията за журналистическа етика решението да се изпрати на заинтересованите страни в 7-дневен срок от приемането му.

ПРЕДСЕДАТЕЛ:

Александър Кашъмов

ИЗПЪЛНИТЕЛЕН ДИРЕКТОР
НА ФОНДАЦИЯТА:

Мехти Меликов